

Dezvoltarea unei culturi media printr-o educație media adecvată

*Autoare: dr. Loreta Handrabura
conf. univ. UPS „Ion Creangă”*

Studiul „**Dezvoltarea unei culturi media printr-o educație media adecvată**” a fost elaborat de Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) în cadrul proiectului „Consolidarea libertății de exprimare în Republica Moldova”. Proiectul este implementat de CJI cu sprijinul financiar al Deutsche Welle Akademie și finanțat de Ministerul Federal pentru Cooperare Economică și Dezvoltare din Germania.

Studiu a fost elaborat de **Loretta Handrabura**

Machetare computerizată: **Angela Ivanesi**

CJI 2016

Centrul pentru Jurnalism Independent

Str. Sciusev 53, Chișinău, MD-2012

Tel. : (022) 234 236, 213 652

Web – www.media-azi.md, www.scoaladejurnalism.md

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Cuprins

Mass-media ca factor educativ	4
Teze de lucru în susținerea educației media.....	10
Practici internaționale cu privire la predarea educației media în școli	13
4 studii de caz.....	17
1. România.....	17
2. Ucraina	22
3. Armenia	24
4. Rusia	25
Practicile locale cu privire la promovarea, predarea educației media în școli.....	27
Curriculum național	30
Curriculum național	32
Proiectele Centrului de Jurnalism Independent:	34
Recomandări privind oportunitatea introducerii educației media în curriculum-urile existente.....	39
Propuneri care pot să contribuie la conștientizarea rolului mass-media în educația formală, informală și la implicarea școlii, familiei, altor instituții de socializare în educația media	43

Mass-media ca factor educativ

Societatea sec. XXI este una dominată de mass-media, care s-a impus ca o componentă esențială a lumii moderne¹ și se manifestă permanent ca un actor activ al jocului social, modelând celelalte subsisteme ale societății – politic, economic, cultural etc. Mass-media în societatea modernă este, pe lângă mijloc de informare, un factor al educației, capabil să amplifice, să constituie sau să diversifice experiențele cognitive și comportamentale ale indivizilor. Acțiunile acestui mediu educogen, ca și ale celorlalte medii – școală, familie, biserică, instituții culturale -, trebuie să se conjuge, pentru a modela adecvat comportamente și conștiințe în acord cu idealurile epocii.

Comunicarea de masă face parte, așadar, din multiplele dimensiuni ale contextului socio-cultural în care cresc și se dezvoltă copiii². Aceștia dedică foarte mult timp consumului de mesaje mediatice, în special audio-vizuale, care au numeroase influențe – imediate sau latente, directe sau indirecte, previzibile sau imprevizibile asupra dezvoltării personalității lor în plin proces de formare.

Curiozitatea și dorința de cunoaștere a copilului nu sunt satisfăcute doar în cadrul restrâns al clasei sau al experiențelor cotidiene extrașcolare. Mass-media este ceva mai mult decât un mijloc de divertisment, ea reprezintă o fereastră larg deschisă către lume, fiind „ochiul lumii”, cum afirma Lewis Mumford.

Tinerii și copiii sunt tot mai atrași de cultura digitală și de suporturile tehnice ale mass-mediei, această fiind mai apropiată de interesele lor prin formele în care se manifestă – jocuri, videoclipuri, producții cinematografice, conexiuni diverse gen forumuri, chat-uri, discuții în timp real. Registrul mass-mediei se extinde odată cu progresul tehnologiei³, deși identificăm și suporturi aparent tradiționale, dar care sunt valorificate prin noile tehnologii digitale (păpuși care vorbesc, roboței cu diverse performanțe intelectuale ș.a.)

Relația dintre mass-media și procesul de dezvoltare a personalității copiilor a stârnit dintotdeauna numeroase controverse, dat

1 Popa D. *Mass-media astăzi*. Iași: Institutul European, 2002.

2 A se vedea: Delors J. *Comoara lăuntrică. Raport către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru educație în sec. XXI*. Iași: Polirom, 2000; Dufoyer J. P. *Informatique, education et psychologie de l'enfant*, Paris: PUC, 1988; Mureșan P. *Învățarea socială*. București: Albatros, 1980.

3 Cemortan R. *Comunicarea și mass-media*. Chișinău: Tipografia Reclama SA, 2006. 142 p., dar și Coman M. *Introducere în sistemul mass-media*. Iași: Polirom, 2007, 96 p.

fiind impactul pe care îl au influențele acesteia asupra copiilor. *Efec-tele educative ale comunicării mediatice* pot fi rezumate, conform unor surse de referință⁴, la:

- a. noi experiențe cognitive
- b. sprijin pentru conceptualizarea cunoașterii
- c. repercusiuni formative la nivelul afectivității
- d. modelarea comportamentelor
- e. mass-media ca agent al socializării.

Aportul educativ al mass-mediei⁵ are, astfel, un rol deosebit în constituirea codului socio-cultural al individului. Conținutul mesajelor difuzate de mass-media are asupra modului de a gândi și simți al copiilor⁶ și adolescenților o influență mai mare decât asupra adulților. Acest lucru poate fi explicat analizând problematica stadiilor de dezvoltare după J. Piaget, care, în lucrarea „Psihologia inteligenței”, demonstrează că evoluția mentală nu este rezultatul unor acumulări continue, ci se manifestă stadial, pe etape, fiecare având o anumită structura specifică.⁷ Adolescenților, spre exemplu, le sunt dedicate multe dintre producțiile media (presăscrisă, radio, televiziune, Internet, jocuri electronice). Este vârsta la care se formează atitudini și deprinderi culturale specifice, pasiuni și aspirații, pentru care se acordă importante resurse de încredere, de timp și de bani.

Dacă adulții dispun de un fond spiritual relativ cristalizat și, în consecință, sunt capabili să selecteze critic și să asimileze conținutul mesajelor mass-media, conducându-se după un sistem propriu de valori deja constituit, atunci copiii, aflați în plin proces de maturiza-

4 Albulescu I. *Educația și mass-media. Comunicare și învățare în societatea informațională*. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 2003, p. 81-122; Bandura A. “Social learning theory of identificatory processes”, în D. A. Goslin(ed.) *Handbook of socialization theory and research*. Chicago: Rona McNally, 1968, p. 142-167.

5 Cf: Cucu G. *Educația și mass media*. București: Ed. Licorna, 2000, p. 4-37.

6 Детское восприятие. 2013. http://semya.tv/vospitanie_detei/detskoe-vos/; Влияние средств массовой информации на воспитание подрастающего поколения. <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=443951>. vizitat 07.04.16

7 Piaget J. *Psihologia inteligenței*. Traducere din franceză de Dan Răutu. Ed. a 3-a, Chișinău: Cartier, 2008, p. 140.

re intelectuală, afectivă, morală și civică, sunt mai ușor de influențat în sens negativ. Prin urmare, este necesar să se ia în considerare natura ambivalentă a efectelor mass-mediei asupra indivizilor în general și a tinerilor în special.

O observație de ordin general, care corespunde și opiniei profesorilor, psihologilor, părinților este constatarea consumului tot mai ridicat din partea tinerilor a produselor mediatice prin intermediul Internetului, televiziunii, revistelor specifice vârstei și muzicii. Această concluzie rezultă din cercetările și sondajele efectuate în alte țări, mai puțin de la noi,⁸ și conduce la ideea că este posibilă manifestarea unor influențe puternice asupra tinerilor consumatori în cadrul educației informale pe careaceștia o preiau din experiențele cotidiene repetate și semnificative.

Poziția de receptori, de consumatori mass-media reprezintă situația reală de la care au pornit mai multe investigații⁹ pentru a face o analiza comprehensivă privind implicațiile de ordin educativ, care decurg din expunerea continuă la mesajele media. Mass-media reprezintă astfel, din perspectiva construirii sinelui, un mediu la care tinerii se raportează constant, **fără să fie pregătiți să facă față și să utilizeze diferențele dintre realitate, reprezentarea acesteia și virtualitate.**

În timp ce elevii sunt preocupați de a-și intermedia raportarea la realitate prin mass-media, adulții și, mai ales, experții, consideră că prin consumul de mass-media tinerii se îndepărtează de realitatea autentică, își pierd timpul sau, mai grav, nu-și trăiesc viața în conformitate cu vârsta lor. E un semnal de alarma că ființa umană e în pericol să-și piardă copilăria, adolescența, să se maturizeze precoce, chiar brutal, printr-un consum mediativ excesiv și deseori de o calitate dubioasă.

O concluzie este aceea că potențialul educativ pe care ar putea să-l ofere mass-media este conceput, organizat, utilizat de către adulți în funcție de propriile nevoi, așteptări și beneficii, fără a ține seama de nevoile de dezvoltare sănătoasă a tinerilor. Abandonarea copiilor în fața televizorului¹⁰ și,

8 Sondaje propriu-zise la acest subiect nu am atestat la noi, ci doar o cercetare de referință și monitorizări ale unor difuzori, realizate de CCA la solicitarea unor persoane juridice sau fizice (a se vedea între ultimele *Raportul cu privire la activitatea Consiliului Coordonator al Audiovizualului din Republica Moldova în anul 2015* în <http://cca.md/files/RAPORT%20CCA%202015.pdf>, p. 41) sau împreună cu UNICEF și Asociația Presei Independente. Ne referim la sesiunea de monitorizare a buletinelor de știri la acest capitol în 2014. CCA a emis și unele recomandări, care nu întotdeauna sunt respectate.

9 *Educația informală și mass-media*. Coordonatori: Gh. Bunescu, El. Negreanu. București: Institutul de Științe ale Educației, Laboratorul Teoria Educației, 2005. <https://dorinpopa.files.wordpress.com/.../educatia-informala-si-mass-med...vizitat 10.04.16>

10 Virgiliu Gh. *Efectele micului ecran asupra minții copilului*. București: Editura Podromus, 2007; Gheorghe V. *Efectele televiziunii asupra minții umane*. București: Evangelismos, 2005. 89 p.; Hodge B., Tripp D. *Children and Television*. Cambridge: Polity Press, 1986

mai recent, în fata computerului¹¹, substituirea funcțiilor de comunicare și a raporturilor directe cu adulții din familie, cu educatorii de la școală sau cu tinerii de aceeași vârstă reprezintă consecințe pe care societatea, școala, dar în special familia, trebuie să le conștientizeze și să le contracareze. Evaluarea influenței mijloacelor de comunicare în masă asupra indivizilor¹² constituie timp de decenii preocuparea majoră a cercetătorilor din diverse domenii. Specialiștii români au evaluat, spre exemplu, potențialul mass-mediei de a constitui un mijloc eficace de educare și modelare a generațiilor tinere elucidând deopotrivă efectele pozitive și negative ale acestora în educație, care rezultă în mod clar atât din studiile noastre recente¹³, cât și din sondajele și cercetările internaționale de specialitate privind influența mass-media¹⁴.

Apropierea dintre oameni, optimizarea relațiilor interumane, democratizarea culturii, consolidarea democrației, promovarea unor valori precum demnitatea, echitatea, generozitatea, ordinea, libertatea reprezintă *efectele pozitive*. În opinia lui H. Culea¹⁵, mass-media ajută la integrarea social-culturală a auditoriului, mai cu seama prin înlesnirea capacității sale de deprindere a unor roluri civice, familiale, culturale, consolidează responsabilitatea socială, sentimentul dăruirii, necesitatea comunicării, cultivă aspirații și idealuri.

Efectele negative tind să aibă o pondere mai mare, în principal, datorită mediatizării în ultima vreme a personajelor mediocre, a evenimentelor mondene în detrimentul promovării culturii, informației de interes public și a bunului simț. Utilizarea excesivă a mijloacelor de socializare, îndeosebi la vârsta când se formează personalitatea umană, conduce la pasivitate și comoditate în gândire, la căutarea unor forme facile, superficiale de informare, la anihilarea spiritului critic și a independenței în gândire, la mediocritate estetică, morală și la consum de non-valori.

11 Дусь Р.А. Ребенок и компьютер <http://semy@semya.tv> vizitat 17.04.16

12 A se vedea o carte recentă Populism, Media and Education. Challenging discrimination in contemporary digital societies. Edited by Maria Ranieri. 2016. Routledge. 206 pages. Available as hardcover or e-book. în <http://mediawise.ro/resources/recommend/>

13 Spac S. Fundamente pedagogice ale educației pentru mass-media în cadrul colaborării școală-familie (treapta învățământului primar). Teză de doctor, Cu titlu de manuscris, C.Z.U.: 37.0:659.3(043.3), IȘE, Ch., 2014, p.43-62. fundamente pedagogice ale educației pentru mass-media în ... www.cnaa.md/files/theses/2015/.../silvia_spac_thesis.p... vizitat 20.04.16 Vezi și Silvia Spac. Educația pentru mass-media a elevilor din treapta învățământului primar. Chid metodologic. Chișinău, 2014, Tipogr.Primex COM.

14 Mass-Media în Educație – Efecte Pozitive și Efecte Negative <https://ro.scribd.com/.../Mass-Media-in-Educație-Efect...> vizitat 22.05.16

15 Culea H. *Sociologia cunoașterii*. Editura: Științifică și Enciclopedică, 1970.

Mai mulți cercetători (P. Lazarsfeld, M.L DeFleur și S. Ball-Rokeach) consideră că între mass-media și deteriorarea morală a vieții sociale există o strânsă legătură. În sprijinul acestor afirmații, ei aduc o serie de acte antimorale și antisociale la care ar fi incitați copiii, adolescenții și tinerii. Se au în vedere mai ales acele manifestări de conduită care prin însăși evoluția lor, de la o anumită vârstă se pot impune în viața acestora.

Jean Rousselet aduce și alte date privind efectul mass-mediei asupra copilului și tânărului: "Unii copii decepționați de a descoperi odată cu vârsta o lume total diferită de cea prezentă pe ecrane se răzvrătesc și caută să prelungească în viața de fiecare zi ficțiunile cu care au fost obișnuiți. Refuzând să se integreze în societate, ei se străduiesc să o modeleze după imaginea care li s-a arătat și, în mod inevitabil, intră în conflict cu toți cei care nu împărtășesc vederile lor romanțioase."¹⁶ Herbert Marcuse reproșă televiziunii faptul că are ca efecte crearea și satisfacerea unor false nevoi spirituale, aplatizarea și uniformizarea personalității, a opiniilor și gusturilor indivizilor, căci fluxul constant și lipsit de diferențieri al mesajelor sale este acceptat fără prea multe rezerve critice¹⁷.

În ceea ce privește violența¹⁸, agresivitatea și imoralitatea la copii, majoritatea cercetărilor au concluzionat că originea acestora trebuie căutată mai întâi de toate în raporturile lor personale cu părinții, familia, grupurile din care fac parte, cu școala și societatea. Aceștia ar fi factorii principali, mass-media venind doar să le întărească¹⁹. De asemenea, se consideră că mass-media provoacă dependență, manifestată prin oboseală, stres și depresii, scăderea rezultatelor școlare și completarea vocabularului cu unele cuvinte nepotrivite pe care tinerii le aud în emisiunile dedicate lor și nu numai.

16 Apud Mass-Media în Educație – Efecte Pozitive și Efecte Negative <https://ro.scribd.com/.../Mass-Media-in-Educatie-Efect...>, p.10

17 Marcuse H. One-Dimensional Man. Studies in the ideology of advanced industrial society. With an introduction by Douglas Kellner. Boston: Beacon Press, Second edition 1991, 324 p. http://www.stereolux.org/sites/default/files/fichiers/marcuse_h_-_one-dimensional_man_2nd_edn_routledge_2002_compressed.pdf vizitat 09.05.16 Giovanni Sartori este un opozant și mai hotărât al noilor schimbări, în principal al globalizării televiziunii și culturii de masă. În cartea sa de opinie *Hommo Videns: imbecilizarea prin televiziune și post-gândirea*. București: Humanitas, 2005, 171 p. acesta realizează un colaj al domeniilor în care televiziunea acționează și modifică comportamente. Omul crescut în fața televizorului, dominat de video-cultura, riscă să rămână un video-copil incapabil de raționamente, prizonier al „post-gândirii”, incult până la aberație.

18 Huesmann L.R., Eron L. Violența la televizor. <http://www.ucla.edu/cufrec...ne/violence/iid.htm>, dar și *Насилие на экране и реабилитационные возможности медиаобразования* Автор: Федоров А.В. Год выпуска: 2008 vizitat 15.06.16

19 Drăgan J., Ștefănescu P. (coord.). Povară A., Velicu A. Reprezentarea violenței televizuale și protecția copilului. București: Ed. Vanemonde, 2009. <http://cna.ro/IMG/pdf/Reprezentarea-violenței-1> vizitat 04.05.16

Alături de școală și de alte instituții implicate, mass-media ocupă, așadar, un rol important în sistemul factorilor educativi, adăugând noi dimensiuni eforturilor generale de formare și dezvoltare a personalității umane. Ea poate afecta personalitatea umană, afirmă Denis McQuail²⁰, în ceea ce privește:

- dimensiunea cognitivă (schimbarea imaginii despre lume);
- dimensiunea afectivă (modificarea sau crearea unor sentimente sau atitudini);
- dimensiunea comportamentală (modificarea modului de acțiune, a formelor de mobilizare socială).

Aportul educativ se manifestă în două moduri: implicit și explicit. În esență, funcțiile mass-mediei (de informare, corelare, comunicare și divertisment) încorporează funcția educativă²¹ prin realizarea informării, culturalizării și socializării individului.

Mass-media oferă posibilități educative spontane și eterogene, dar este utilizată și pentru realizarea unor activități educative explicite. În legătură cu acest subiect, Ioan Cerghit susține că: „...mass-media formează al patrulea mediu constant de viață al copilului, alături de cel familial, de cel școlar și de anturajul obișnuit de relații. Mass-media nu se substituie școlii, iar influența sa este complexă, reprezentând un element fundamental în relația dintre om și mediul înconjurător”²².

Totodată, este important să amintim că responsabilitățile de formare inițială ce-i revin școlii nu asigură o cunoaștere încheiată definitiv, suficientă individului pentru tot restul vieții. Prin urmare, în afara mediului școlar, educogen prin excelență, influențe educative de necontestat are mediul social extrașcolar, un adevărat câmp formativ constituit din instituțiile sociale amintite. Pentru a se putea autoeduca pe tot parcursul vieții, omul trebuie să se folosească cu iscusință de mijloacele de socializare și culturalizare pe care societatea i le pune la dispoziție.²³ Dintre acestea, mijloacele de comunicare de masă se disting ca importanță, pentru că oferă posibilități incontestabile de realizare și a educației permanente/pe parcursul întregii vieți.

20 McQuail D., Windahl S. Modele ale comunicării pentru studiul comunicării de masă. Comunicare.ro. București, 2001.

21 Petcu M. Sociologia mass media. Cluj-Napoca: Ed. Dacia, 2002.

22 Cerghit I. Mass-media și educația tineretului școlar. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1972, p.39; Fedorov A. V. Media Education and Media Literacy: Russian Point of View. LAMBERT Academic Publishing, 2010. 364 p.

23 Crăciun C. Mass-media ca factor educativ. www.c-cultural.ro/tradiții/mass-media.pdf vizitat 11.04.16

Teze de lucru în susținerea educației media

Într-o societate dominată de mass-media, școală are din ce în ce mai mult funcția nu numai de transmitere a informației, ci și de selecție, structurare și sistematizare a acesteia.

Rezumând, iată ce relevă cercetările amintite anterior, dar și cele citate la subsol care includ și chestionare sugestive despre nivelul de pregătire al actorilor mediului educațional și educabililor în valorificarea produselor media²⁴:

- ✓ **Profesorii** cunosc impactul pe care mass-media îl are asupra elevilor, recunosc că este nevoie de o educație în acest sens, însă nu sunt foarte implicați sau suficient de pregătiți în ceea ce privește *educația pentru folosirea rațională a mass-media/multimedia*²⁵. Aceștia trebuie instruiți, fie la etapa de formare inițială, fie la cursurile de formare continuă despre posibilele disfuncții ale comunicării mediatice și identificarea modalităților de prevenire și corecție a efectelor indezirabile asupra personalității elevilor.
- ✓ **Părinții** cunosc faptul că nu toate programele TV, jocurile la calculator și informațiile din Internet sunt benefice copiilor. Mulți dintre ei, însă, nu sunt destul de conștienți de efectele acestora și nu acordă atenția cuvenită programului zilnic al copiilor lor.
- ✓ **Copiii** nu știu să aleagă programele TV la care să se uite, jocurile la calculator și informațiile din Internet relevante pentru vârsta lor²⁶

24 Cf.: Șpac S. Idem, p.86-97; Mass-media în educație. Efecte pozitive și efecte negative. București: Academia de Studii Economice, 2011. <https://ro.scribd.com/.../Mass-Media-in-Educatie-Efect...>; Educația informală și mass-media. Coordonatori: Gh. Bunescu, El. Negreanu. București: Institutul de Științe ale Educației, Laboratorul Teoria Educației, 2005. <https://dorinpopa.files.wordpress.com/.../educatia-informala-si-mass-med...> vizitat 23.04.16; Fotiade N., Popa, M. Evaluarea nivelului de competență în mass media, 2008, ActiveWatch – Agenția de Monitorizare a Presei, București.

25 Albușescu I. Idem. p.169-176; Decaigny Th. Communication audio-visuelle et pedagogie. Bruxelles-Paris: Labor-Nathan, 1976; Schram W. Noile mass-media: un studiu în sprijinul planificării educației. București: EDP, 1979, p. 39-125.

26 Buckingham D. Developing Media Literacy, Primary Classroom Resources, 2014 published by the English and Media Centre

și o fac, deseori, din lipsă de ocupație și fără o ghidare adecvată din partea adulților. Acest lucru se datorează în parte profesorilor care nu îi îndrumă și părinților care nu se ocupa îndeajuns de educația lor sau nu au pregătirea necesară pentru a-i ghida în utilizarea corectă a mass-mediei.

Prin demersul său instructiv-educativ complex, inter- pluri- și transdisciplinar, școala trebuie:

- să dezvolte la elevi spiritul critic;
- să promoveze capacitatea de discernământ și de judecată față de un limbaj atât de echivoc, cum este cel audiovizual, să analizeze critic tot ceea ce citeșc, aud sau privesc în mass-media;
- să-i ajute pe tineri să-și însușească criteriile de apreciere, ierarhizare și selecție, de evaluare și sintetizare a tot ceea ce este calitativ din avalanșa informațională;
- să găsească mijloace și modalități prin care să contraargumenteze intenția tinerilor de a folosi informația în scopuri antisociale etc.

Acest demers configurează conținutul noii „**educații pentru mass-media**”, stipulată în documentele elaborate și promovate de UNESCO de la 1950 încoace cu referire la **educația pentru comunicare și pentru mass-media**, alături de alte deziderate/ componente ale educației sau noi tipuri de conținuturi: educația pentru mediu, educația pentru sănătate, educația pentru democrație, educația pentru șanse egale, educația interculturală, educația pentru familie, educația economică ș.a., care au apărut ca răspuns la sfidările problematicii lumii contemporane²⁷.

Mai mult ca atât, *Agenda de la Paris*, adoptată de UNESCO în 2007, include douăsprezece recomandări pentru educația media, inclusiv: integrarea educației media în formarea inițială a cadrelor didactice, elaborarea unor metode eficiente de predare a noii educații, mobilizarea tuturor părților interesate în serviciile educaționale și sociale etc.²⁸.

27 Guțu Vi. *Pedagogie*. Chișinău: CEP USM, 2013. 507 p., p.144-168; *Educația în domeniul mass-media în mediul digital*. Recomandarea, 2009. http://europa.eu/legislation_summaries/inform; Cristea S. *Fundamentele științelor educației. Teoria generală a educației*. Chișinău: Litera Educațional, 2003, p.152.

28 Paris Agenda or 12 Recommendations for Media Education (2007)). Recomandăm, de asemenea, și alte documente UNESCO precum *Towards Information Literacy Indicators*. Paris: UNESCO, 2008, 46p.; *Understanding Information Literacy: A Primer*. Paris: UNESCO, 2008, 103 p.; Recommendation “Youth

Un alt document de referință este *Rezoluția Parlamentului european privind educația în domeniul mass-media într-o lume digitală*, adoptată în 2008. Aceasta prevede că competența media ar trebui să o stăpânească toate categoriile de oameni pe durata vieții lor, pentru a le ajuta să utilizeze practic și creativ mass-media. Educația media ar trebui să fie parte componentă a educației formale pentru toți studenții, iar programul de formare a cadrelor didactice să includă în modulele obligatorii educația media, recomandă Parlamentului European²⁹.

Și documentele naționale, precum *Codul Educației din Republica Moldova* (2014), *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”* (2014), elaborate de Ministerul Educației al Republicii Moldova au ca obiective generale asigurarea dezvoltării durabile a sistemului educațional în vederea formării unei personalități integre, active, sociale și creative, inclusiv prin valorificarea direcțiilor strategice și a acțiunilor prioritare de facilitarea creării rețelelor de comunicare, de schimb de bune practici, de dezvoltare a competențelor digitale în procesul educațional, asigurarea educației parentale eficiente și promovarea parteneriatelor pentru educație, inclusiv cu mass-media.

Prin urmare, dezideratul introducerii **educației media** în școală este unul imperios necesar. Această nouă educație vizează formarea și cultivarea capacității de valorificare culturală a informației furnizate de presă, radio, televiziune, Internet etc. în condiții de diversificare și de individualizare, care solicită o evaluare pedagogică responsabilă, raportată la scara valorilor sociale³⁰.

Concomitent cu formarea culturii tinerei generații de valorificare a mass-mediei devine necesar să inițiem și persoanele de alte vârste, în perspectiva educației permanente/pe tot parcursul vieții, care în sec. XXI a devenit o direcție de evoluție a activității de formare-dezvoltare a personalității, opinează, pe bună dreptate, și reductabilul pedagog S. Cristea³¹.

Media Education”. UNESCO, Seville, 15-16 February 2002; UNESCO Youth Media Education Survey (2001); Медиаобразование в цифровую эпоху (Вена, ЮНЕСКО, 1999); Грюнвальдская декларация по медиаобразованию. UNESCO, 1992; New Directions in Media Education (1990)

29 European Parliament resolution of 16 December 2008 on media literacy in a digital world (2008/2129(INI)). 16 December 2008 – Strasbourg. A se vedea, de asemenea: Рекомендации Парламентской ассамблеи Совета Европы по медиаобразованию; Media education. Recommendation of Council of Europe (2000); Parliamentary Assembly, Council of Europe. Doc. 8753, June 6, 2000 (Совет Европы: Рекомендации Парламентской Ассамблеи по медиаобразованию (2000) Перевод на русский язык)

30 Bontaș I. *Tratat de Pedagogie*. București: ALL Educațional, 1996, 315 p.; Cuznețov L. *Educație prin optim axiologic*. Chișinău: Primex-com SRL, 2010, 159 p.

31 *Ibidem*, p.206.

Practici internaționale cu privire la predarea educației media în școli

MAREA BRITANIE

Marea Britanie a fost prima țară care a utilizat în anii '30 ai secolului trecut paradigma **Cultura media**, clasificată inițial ca o unealtă/instrument menită să protejeze oamenii de efectele negative ale mass-mediei.

În Marea Britanie și Australia cultura media reprezintă un curs, predat în cadrul catedrei de limba engleză.

AUSTRALIA

În majoritatea statelor australiene, nivelul gimnazial (vârstele 11-12 ani) include un curs opțional de **Studii Media**. De exemplu, multe școli din Queensland oferă cursuri de *Film, Televiziune și New Media*.

Educația media este susținută de Asociația Profesorilor de Media (ATOM), care editează o serie de materiale educative, precum și de revista Screen Education.

FINLANDA

Educația media a fost introdusă în școala primară în anii '70 și în licee din 1977. Dar așa cum o înțelegem astăzi, această disciplină a apărut abia în anii '90.

DANEMARCA ȘI SUECIA

Educația media este obligatorie în Danemarca din anul 1970, iar în Suedia din 1980.

În ambele țări scandinave, educația media a evoluat în anii '80 și '90, schimbând accentul de la atitudini moralizatoare la tehnici orientate spre elev.

În 1994, legea educației daneză a recunoscut educația media, dar nu a inclus-o în sistemul de educație. Accentul în Danemarca pare să fie pus pe tehnologia informației, la fel ca în Franța.

OLANDA

În Olanda, în aprilie 2008 a fost înființat un centru special pentru cultura media, finanțat de Guvernul olandez. Acest centru reprezintă o rețea de experți care își pun la dispoziție propriile cunoștințe în domeniul educației media. Ideea este ca educația media să devină o parte a curriculei oficiale.

GERMANIA

În Germania s-au publicat materiale cu privire la cultura media în anii '70, iar în anii '80 și '90 s-a manifestat un interes din ce în ce mai mare pentru educația media în interiorul și în afara sistemului de educație. Institutul pedagogiei pentru media (JFF –Institut für Medienpädagogik in Forschung und Praxis) reglementează domeniul educației media.

AUSTRIA

Educația media (Medienerziehung) este disciplină obligatorie din anii '90. Se predă din clasa întâi, atât elevilor, cât și părinților. Acestora din urmă li se predau cunoștințe și metodici de lucru pe care să le aplice acasă, și anume, cum să supravegheze ce vizionează copiii; cât timp pot să acorde aceștia jocurilor pe computer; Internetului, activităților sportive, de recreere; cum să aleagă împreună cu copiii emisiunile care vor prezenta un interes mai sporit; cum să discute cele vizionate etc. Pentru instruirea părinților sunt elaborate manuale speciale.

FRANȚA

Educația media se predă încă din anii '80, dar în ultima vreme nu mai este considerată o prioritate. În contextul atentatelor din 2015, de la Paris, ministra educației a dispus revizuirea demersului educației media.

SUA

Educația media este mai puțin răspândită în școlile din Statele Unite, mai ales din cauza descentralizării sistemului educativ într-o țară cu peste 70 de milioane de copii în școli de stat sau private.

Nu există o autoritate centrală națională care să reglementeze curricula, iar fiecare dintre cele 50 de state are districte școlare independente unele față de altele. În 2004, Montana a devenit primul stat care a elaborat standarde educaționale pentru cultura media, pe care elevii trebuie să le îndeplinească în clasele a IV-a, a VIII-a și a XII-a.

Un număr din ce în ce mai mare de districte școlare au început să își dezvolte programe, cursuri opționale și alte opțiuni extrașcolare de analiză media și producție. Universități de top, precum Appalachian State University, Columbia University, New York University, University of Texas-Austin, și Temple University oferă cursuri de cultură media pentru profesori și studenți.

AMERICA DE NORD

În America de Nord, înființarea în anul 1978 a Asociației pentru Cultură Media din Ontario este momentul considerat ca fiind începutul abordării formale a culturii media. Până atunci educația media era lăsată la latitudinea profesorilor.

Canada este prima țară din America de Nord care a introdus un curs de cultură media obligatoriu în fiecare provincie. De exemplu, în Quebec, noua programă școlară prevede un curs de cultură media din clasa I până în ultimul an al Școlii Secundare.

AFRICA

În Africa de Sud, cererea din ce în ce mai mare pentru educația media a evoluat de la desființarea apartheidului și de la alegerile democratice din 1994. În 1990 a fost ținută prima conferință națională de Educație Media și noua curriculă națională este în continuă modificare din 1997. Deoarece curricula trebuie să reflecte valorile și principiile unei societăți democratice, aceasta include cursuri de cultură critică și media.

Demnă de reținut este *Cercetarea Charting Media and Learning in Europe 2012 – educație și media în curriculum*, în care se analizează nivelul la care educația media este integrată în învățământul obligatoriu din Austria, Belgia, Bulgaria, Estonia, Germania, Grecia și România în 2012. Autorii studiului au identificat diferențe mari între inițiativele de educație media din aceste țări. Spre exemplu, în Grecia, Ministerul Educației dă tonul inițiativelor naționale, de sus în jos, spre deosebire de regiunea Flandra (Belgia) în care educația media este promovată local, la decizia instituției de învățământ. De asemenea, există o diferență reală între cele șapte țări în ceea ce privește competențele media, incluse sau nu în documente de politici publice, la diverse niveluri de educație – de la învățământul obligatoriu până la învățarea pe tot parcursul vieții.

Diversitatea inițiativelor de educație media se reflectă și în modul în care aceasta este sau nu integrată în programa școlară pentru sistemul de învățământ obligatoriu. În acest sens, există o **varietate de modalități de integrare a educației media în programă – de la abordarea interdisciplinară integrată până la cursuri opționale separate**³².

32 <http://www.activewatch.ro/ro/educatie-media/evenimente-si-activitati/> vizitat 15.06.16

4 studii de caz

1 România

DISCIPLINA *Competență în mass-media*

Toma, Mircea (coord.): Competență în mass-media.

Manual pentru liceu – curs opțional, București, Humanitas Educațional, 2004

Curriculum la Decizia Școlii, aria curriculară „Om și Societate”, 1 oră pe săptămână.

Programa școlară a intrat în vigoare începând cu anul școlar 2004/2005.

Editate **Manualul elevului** și **Ghidul profesorului**, în care se regăsesc cele mai reușite experiențe pedagogice, fiind un instrument util în predarea cursului interactiv.

Manualul oferă elevilor conceptele-cheie necesare pentru abordarea în cunoștință de cauză a mesajelor din mass-media; explică tehnicile de manipulare, persuasiune și propagandă folosite în comunicarea de masă, dar, mai ales, relevă un minim îndrumar de înțelegere a efectelor acestora.

Instruiți 120 de profesori. Predată în peste 120 de licee, clasele IX-XII.

Opționalul *Competență în mass-media* pune accent pe educația civică, pe drepturile omului – dreptul la informare și la liberă exprimare, drepturile minorităților; pe participarea socială, pe rolul instituțiilor media și al jurnalistului într-o democrație.

Scopul fundamental al cursului – inițiat de ActiveWatch în anul 1999 – formarea unui cetățean-consumator de media avizat. Prin intermediul acestui curs, tinerii își dezvoltă abilitățile de analiză și raportare critică la mesajele transmise prin

mass-media, capacitatea de a lua decizii și de a acționa în cunoștință de cauză. O calitate foarte apreciată a disciplinei, semnalată de mulți elevi, este faptul că se adresează unei realități cu care ei sunt în contact direct, în regim cotidian.

Câteva capitole din curs sunt integrate și în trunchiul comun, la disciplina Studii Sociale, clasa a XII-a, specializarea Științe Sociale și educație civică (gimnaziu).

Programa poate fi consultată pe site-ul Ministerului Educației <http://www.edu.ro/index.php/articles/6343>.

Statistica opționalelor predate nu sunt publice pe site-ul Ministerul Educației și Cercetării.

Propuneri CNA

5 februarie 2014, repetat 2015

Apelul public al lui Valentin-Alexandru Jucan, membru al Consiliului National al Audiovizualului (CNA), către ministrul Educației, Remus Pricopie, solicitându-i acestuia să introducă educația media între materiile școlare

CNA vrea educație media în școli: Publicul tânăr e vulnerabil, credul, lipsit de protecție, mass media | Actualitate | Ziare.com

25 martie 2016, la Ministerul Educației, la dezbaterile despre opțiunile de educație civică s-a discutat despre importanța educației media pentru implicare civică

În acest context, s-a propus:

- ✓ **actualizarea obiectivelor de învățare și a conținutului opționalului Competență în mass-media, precum și a mate-**

rialelor suport produse acum 13 ani, luându-se în vedere mobilitatea, universalitatea și capacitatea de schimbare din domeniul tehnologiei și comunicării mediate.

- ✓ educația pentru competențe media poate fi făcută cu succes intradisciplinar. Are relevanță pentru aproape toate disciplinele studiate la școală.
- ✓ un cadru general de formare pentru competențe media (inclusiv, digitale), pe care învățătorii și profesorii să-l adapteze în funcție de schimbările din media și de nevoile elevilor – participarea civică fiind una dintre ele – ar fi mai potrivit.
- ✓ expedierea unei scrisori domnului ministru Adrian Curaj în care se cere de a lua în considerare politici de formare a cadrelor didactice pentru competențe media.

MEDIAWISE Society a cărei misiune este să dezvolte competențe media în rândul copiilor, tinerilor și adulților, tot mai necesare în contextul comunicării sociale mediate și al progresului tehnologic³³

„Îți oferim programe de educație media ca să-ți dezvolți înțelegerea despre cultura media în care trăiești și participi în fiecare zi. Te ajutăm să înțelegi cum funcționează media – televiziunea, Internetul, radio, publicitatea, ziarele – cum îți influențează obiceiurile și alegerile, ce rol și utilitate au în viața ta; cum să folosești media ca să te informezi și să comunicai mai bine, să fii un utilizator responsabil și un consumator critic.”

33 Cf.: <http://mediawise.ro/http://educatiemedia.ro,darșihttps://www.facebook.com/MediawiseSociety/timeline> vizitat 14.06.16

Exemplu:

Informare și Social Media

Cum să depistezi dezinformarea în știri

INFOGRAFIC: Factual.ro și Mediawise te învață cum să citești etichetele invizibile ale știrilor pe care le consumi zilnic în presa scrisă, la radio/TV sau online.

6 întrebări de verificare a dezinformării în dezbateri

INFOGRAFIC: Factual.ro și Mediawise te învață ce întrebări să-ți pui atunci când urmărești dezbateri în spațiul public.

Cum căutăm mai eficient pe Google cu operatorii de căutare

INFOGRAFIC: Dacă ți se întâmplă des să nu obții cele mai relevante rezultate, poți încerca operatorii de căutare – o serie de simboluri și cuvinte care te ajută să găsești rezultate mai precise, într-un timp mai scurt.

Cum poți evita conflictele online (gimnaziu și liceu)

INFOGRAFIC: În mediul online, riscul de a intra în conflict este mai mare, pentru că nu putem vedea și auzi reacțiile persoanelor cu care interacționăm. Iată câteva sugestii despre cum poți evita și gestiona conflictele online, fie ele certuri între prieteni, comentarii răutăcioase sau hărțuire online.

La ce să te gândești înainte să dai SHARE (gimnaziu și liceu)

INFOGRAFIC: E bine să dai share, dar fii responsabil cu ceea ce publici. Uneori, postările tale te pot compromite sau pot răni alte persoane. Păstrează-ți calmul și ia în considerare aceste sfaturi.

Verifici informațiile înainte să dai Share?

EXERCIȚIU de reflecție: cât contează pentru tine credibilitatea informațiilor pe care le retrimiți prietenilor și cunoștințelor tale din social media.

Cum verificăm credibilitatea unui articol online: ghid în trei pași

Mic ghid despre cum putem să verificăm corectitudinea informațiilor și imparțialitatea știrilor online.

Cum își construiesc jurnaliștii mesajele: sugestie de lucru (gimnaziu și liceu)

Identifică unghiul de abordare al jurnalistului, particularitățile discursului jurnalistic și formele sale diverse.

Ce poți face dacă ești hărțuit pe Instagram

Ghidul prezintă opțiunile oferite de Instagram pentru a opri și a sesiza hărțuirea online.

Tehnici de producție și captarea atenției în emisiuni TV de divertisment: sugestie de lucru pentru copii cu vârsta între 9 – 14 ani. Despre tehnici de producție folosite în emisiunile TV de divertisment și dezvoltarea capacității de analiză a reacțiilor emoționale și a gândirii critice.

Pentru copii

Campania electorală pe înțelesul copiilor (8-11 ani)

Te-ai întrebat cum înțeleg copiii campania electorală? Au remarcat cu siguranță numeroasele afișe electorale, știrile sau clipurile de promovare. Îți propunem un joc prin care le poți explica copiilor tăi rolul cetățenilor în procesul electoral.

Construcția imaginii: sugestie de lucru (clasele 0-3)

Dezvoltă imaginația și creativitatea copiilor, îi ajută să înțeleagă construcția imaginii (nivel de bază).

Construcția imaginii: sugestie de lucru (cla- sele 1-4)

Îi ajută pe copii să înțeleagă că o imagine este o reprezentare, o reconstrucție a realității.

Social media pentru părinți și copii

Cât de des vorbești cu copilul tău despre experiențele online? Un scurt ghid despre cât de important este să integrezi socializarea online între activitățile familiei.

2 Ucraina

„Concepția de introducere a educației media în Ucraina”, inițiată în 2010, prin decretul Prezidiului Academiei Naționale de Științe Pedagogice din Ucraina³⁴

Ideea principală a concepției: *de a promova crearea unui sistem eficient de educație media în Ucraina, pentru a oferi copiilor și tinerilor pregătire generală de interacțiune sigură și eficientă cu sistemul media modern.*

Documentul include faza pilot (2010-2013), cerințele graduale de educație și de standardizare media pentru implementarea educației media (2014-2016), dezvoltarea și finalizarea implementării educației media (2017-2020).

REALIZĂRI:

- *Медіаосвіта (Загальний курс): програма навчального курсу для студентів вищих навчальних закладів (Educație media (curs general) programă pentru elevii de liceu) – K.: ІВО НАПН України, 2010. – 24 с. Автор: Онкович Г.В.*
- Din 2011 a început predarea educației media sub formă de cursuri în instituțiile regionale de învățământ postuniversitar (pe baza planului „Educație Media”) pentru profesorii din învățământul secundar și studenții din colegiile pedagogice.
- Experimentul a fost sprijinit de Ministerul Educației, Tineretului și Sportului din Ucraina și supravegheat în aplicare de Institutul de Tehnologii Inovatoare și Conținuturi în Educație. Institutul de Psihologie socială și politică a PNA din Ucraina este responsabil de suportul științific și metodologic al experimentului, iar Academia Presei Ucrainene a ajutat la punerea în aplicare a experimentului – a format metodiști, cadre didactice în Școli pentru educația media (Школы медиаобразования), a elaborat manuale de instruire. Din mai 2013 Academia a prezentat jocul de învățare «МЕДИАЗНАЙКО», care a devenit

³⁴ Медиаграмотность для школьников. Возможно образовать всю ... mediakritika.by/.../mediagramotnost-dlya-shkolnikov-vozmozhno-obrazovat-vsyu-be... .. văzut 11.06.16

parte din cursul școlar privind competența media.

- În martie 2013, Ministerul Educației și Științei a recunoscut succesul experimentului și a anunțat introducerea unui curs de educație media pentru universități, colegii pedagogice, licee și școli, formând în acest sens cadrele didactice³⁵.

- Tot în 2013, a fost elaborat și primul manual pentru educația media, intitulat „Educație media și Cultura media” («Медіаосвіта та медіаграмотність») – o lucrare colectivă, autorii oameni de știință ucraineni și străini. Aprobate de către Ministerul Educației, acesta poate fi utilizat în pregătirea studenților din instituțiile de învățământ pedagogice și cele de formare a cadrelor didactice³⁶.
- Institutul de Psihologie Socială și Politică a elaborat un program de educație media pentru părinți (Batkivska Osvita) și ulterior un manual.
- În 2014, au fost elaborate standardele profesionale de stat pentru pregătirea specialității „Pedagog de media” «медіапедагог».. În Rusia, specializarea există din 2002, la facultatea Pedagogie socială, în trei institute pedagogice, nu însă ca o calificare aparte.
- Rezultatele Studiului „Introducerea educației și culturii media în învățământul secundar general din Ucraina, realizat în 2015 de Asociația europeană pentru cercetare cu sprijinul Internews, relevă că elevii care au studiat acest curs pun accent pe gândirea critică și conștiință, înțeleg că mai multe informații din mass/media pot fi manipulatorii.

35 <http://www.internews.org/our-stories/project-updates/media-literacy-added-teachers-curriculum-ukraine>, văzut 11.06.16

36 http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/books/u_dopomogu_mediapedagogam/ văzut 11.06.16

3 Armenia

Programul de formare în domeniul mass-media dezvoltat de “Centrul de Inițiativă Media”³⁷

- **Scopul programului:** educarea pentru media a unui consumator conștient și responsabil, care este în măsură să analizeze în mod critic mass-media și să facă distincția între fapte și opinii, informații și advocacy, precum și înțelegerea scopurilor și principiilor presei.
- Elaborat un curriculum cu 10 subiecte, compilate într-un manual pentru profesori de liceu. Fiecare subiect este prezentat într-o anumită structură și are atât componente teoretice, cât și practice, sarcini, conținuturi multimedia și link-uri utile.
- Rezultatul proiectului a fost aprobat de către Ministerul Educației și Științei al Armeniei ca un instrument educațional pentru școli.
- Cursul Educația media se predă din 2013 și este opțional. Se predă și infuzional la mai multe ore sau extracurricular³⁸.

³⁷ <http://www.mediainitiatives.am/> vizitat 11.06.16

³⁸ <http://internews.org/our-stories/project-updates/media-literacy-course-will-reach-public-schools-across-armenia> vizitat 11.06.16

Învățământul preuniversitar

Programe experimentale, standarde, cursuri pentru educația media în școală

- Экспериментальные программы медиаобразования для старших классов школ гуманитарной ориентации (8-10 классы) *Автор: Шариков А.В., Черкашин В.А. Год выпуска: 1991.*
- Стандарт медиаобразования, интегрированного в гуманитарные и естественнонаучные дисциплины начального и среднего общего образования (проект) *Автор: Зазнобина Л.С. Год выпуска: 1999.*
- Азбука кино (для 1-4 классов) *Автор: Баженова Л.М. Год выпуска: 2005.*
- Искусство кино и отечественная культура (для 9-11 классов) *Автор: Франко Г.Ю. Год выпуска: 2005.*
- Экология медиакультуры на уроках литературы *Автор: Хилько Н.Ф., Суркова М.П. Год выпуска: 2005*
- Комплекс учебных программ формирования информационной культуры учащихся общеобразовательных учебных заведений (для 1-11 классов) *Автор: Гендина Н.И. и др. Год выпуска: 2006.*
- Медиаобразование старшеклассников на материале кинопрессы (для 9-11 классов) *Автор: Мурюкина Е.В. Год выпуска: 2008.*
- Медиа (для 5-7 классов) *Автор: Воронин А.И. Год выпуска: 2008.*
- Медиаобразование старшеклассников на материале кинопрессы (для 9-11 классов) *Автор: Мурюкина Е.В. Год выпуска: 2008.*
- **Медиаобразование для родителей: освоение семейной медиаграмотности. Научно-популярное издание.** *Чельшева И. В. Таганрог: Изд-во Южного Федерального ун-та, 2008. 184 с.*
- Рабочие программы факультативного курса «Медиаобразование» для учащихся общеобразовательных школ. Таганрог, 2010. 80 с. *Автор: Галченков А.С., Барабаш О.Б. Год выпуска: 2010.*

Învățământul superior

- Introdusă o nouă specializare Educație Media «Медиаобразование» (№ 03.13.30) în instituțiile cu profil pedagogic din anul 2002.
- Editarea din ianuarie 2005 a jurnalului academic “Educația media” «Медиаобразование» cu suportul parțial al Biroului UNESCO din Moscova.
- Elaborat în 2007 portalul «Информационная грамотность и медиаобразование» <http://www.mediagram.ru/about/>

Cursuri universitare pentru studenți

- **Развитие критического мышления студентов педагогического вуза в рамках специализации «Медиаобразование». Учебное пособие для вузов / Отв. ред. А. В. Федоров. Мурюкина Е. В., Чельшева И. В. Таганрог: Изд-во Кучма, 2007. 162 с.**
- Медиаобразование в западных странах Автор: Федоров А.В. Год выпуска: 2008.
- Медиаобразование и медиакомпетентность в зарубежных странах Автор: Федоров А.В. Год выпуска: 2008.
- Медиаобразование на материале рекламы Автор: Столбникова Е.А. Год выпуска: 2008.
- Медиаобразование, медиаграмотность, медиакомпетентность Автор: Федоров А.В. Год выпуска: 2008.
- Медиапедагогика Автор: Протопопова В.В. Год выпуска: 2008.
- Насилие на экране и реабилитационные возможности медиаобразования Автор: Федоров А.В. Год выпуска: 2008.
- Основы медиакомпетентности Автор: Федоров А.В. Год выпуска: 2008.
- Основы медиаобразования Автор: Федоров А.В. Год выпуска: 2008.
- Развитие критического мышления аудитории в процессе медиаобразования Автор: Федоров А.В. Год выпуска: 2008.
- Учебно-методический комплекс по курсу «Основы медиакомпетентности» для студентов разных направлений и специальностей Автор: Фатеева И.А., Фатеев В.Н. Год выпуска: 2011.
- **Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности.** Федоров А. В. М.: МОО «Информация для всех», 2014. 64 с.
- **Медиаобразование в странах Восточной Европы.** Федоров А. В., Левицкая А. А., Чельшева И. В., Мурюкина Е. В., Григорова Д. Е. М.: МОО «Информация для всех», 2014. 140 с.

Practicile locale cu privire la promovarea, predarea educației media în școli

Cadrul normativ în domeniu recomandat radiodifuzorilor de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului la realizarea materialelor jurnalistice despre probleme sensibile de interes social:

- **Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989** (republicată în Monitorul Oficial nr. 314 din 13 iunie 2001 (art.17 „Statele părți vor recunoaște importanța funcției îndeplinite de mijloacele de informare în masă și vor asigura accesul copilului la informație și materiale provenind din surse naționale și internaționale, în special, cele care urmăresc promovarea bunăstării sale sociale, spirituale și morale și a sănătății sale fizice și morale.”)
 - **Legea privind drepturile copilului** nr. 338 din 15.12.1994
 - **Codul audiovizualului al Republicii Moldova** nr. 260 din 27.07.2006, art. 6 a, art.11 a, art.12
- (12) Publicitatea televizată și teleshopping-ul televizat nu trebuie să provoace nicio daună morală, fizică sau intelectuală minorilor și, în special:
- a)** să nu instige în mod direct minorii să cumpere un produs sau serviciu, prin exploatarea lipsei de experiență sau a credulității acestora;
 - b)** să nu încurajeze în mod direct minorii să își convingă părinții sau alte persoane să cumpere bunurile sau serviciile care fac obiectul publicității;
 - c)** să nu exploateze încrederea specială pe care minorii o au în părinți, profesori sau în alte persoane;
 - d)** să nu prezinte în mod nejustificat minori în situații periculoase.
- **Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova (redacție nouă), 2011**

deciziile CCA

- ✓ ***Cu privire la aplicarea semnelor de avertizare în cadrul serviciilor de programe televizate*** nr. 44, din 30.03.2010 (în vigoare până la data de 24.08.2012)
- ✓ ***Cu privire la clasificarea programelor audiovizuale în scopul protecției copiilor*** nr. 98, din 19 iulie 2012 (publicată în MO nr. 177-180, art. nr. 1080, din 24.08.2012)
- ✓ ***Cu privire la respectarea drepturilor și protecția copilului în programele audiovizuale*** nr. 99, în 19 iulie 2012 (publicată în MO nr. 177-180, art. nr. 1081, din 24.08.2012)
- ***Ghidul de bune practici jurnalistice. Protecția minorilor în mass-media, 2012***
- ***Legea cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației,*** nr. 30 din 07.03.2013, în vigoare din 05.07.2013

Revista de teorie și practică educațională a Centrului Educațional “PRO DIDACTICA” a dedicat nr. 2 (24) din 2004 Educației pentru mass-media și comunicare.

Reținem ca relevantă și demers pentru acest nou conținut educațional:

- articolul lui Vlad Pohilă *Impactul mass-media asupra educației tinereții*, p.3-10;
- Rubrica „Dicționar”, *Educația pentru mass-media și comunicare*, semnată de S. Cristea, p.68;
- Sondajul de opinie “Mass-media din Republica Moldova: atitudini și constatări”, p.11-13, realizat de Dan Bogdea, efectuat pentru a reliefa relația mass-media–educație, oferind cititorilor mai multe puncte de vedere despre rolul presei scrise și al audiovizualului în formarea tinerei generații, dar și despre impactul acestora asupra societății.

La sondaj au participat 38 de jurnaliști (Radio Moldova, INFO-PRIM,

PRO TV (Chișinău), ANTENA C, Moldova Suverană, Făclia, Jurnal de Chișinău, Săptămâna, Timpul), 56 de profesori și 91 de elevi (Gimnaziul „Lucian Blaga”, Liceul „Prometeu”, Liceul „Gaudeamus” din mun. Chișinău; Liceul „Mihail Sadoveanu”, or. Călărași; Gimnaziul din s. Zberoaia, Nisporeni). Acest eșantion a fost selectat din considerentele:

- a.** jurnaliștii sunt cei ce „modelează” câmpul informațional, care conține, indiscutabil, largi valențe educative;
- b.** profesorii sunt cei ce pot „modela” o viziune de ansamblu, o atitudine critică față de mesajul mediatic;
- c.** elevii, personalități în devenire, sunt cei „modelați” sub influența tiparelor educative aplicate în școală sau furnizate de mass-media.

Curriculum național

Ministerul Educației al Republicii Moldova
**EDUCAȚIA CIVICĂ. Curriculum pentru învățământul
gimnazial (clasele V-IX), Chișinău, 2010**⁴⁰

Elemente explicite sau implicite dintr-un demers al EM

IV. Competențe specifice ale disciplinei Educație civică

1. Investigarea/aprecierea faptelor și evenimentelor sociale din comunitatea locală, națională, europeană (p.5).

Clasa a V-a

III. Viața și sănătatea – valori personale și sociale

SUBCOMPETENȚE: *Recunoașterea manifestărilor violenței în viața cotidiană.*

SUGESTII CONȚINUTURI: 15. *Abuzul și violența: riscurile asociate acestora (p.7).*

Clasa a VI-a

I. Omul – ființă socială

SUBCOMPETENȚE: *Aplicarea în familie / clasă / școală a limbajului de acceptare și înțelegere reciprocă.*

SUGESTII CONȚINUTURI: 2. *Diversitatea umană. Respectarea diferențelor* 3. *Comunicare și colaborare: empatie, toleranță, corectitudine, constructivism.* 4. *Solidaritatea cu persoanele cu nevoi speciale.* 5. *Rolul comunicării în exprimarea unicității persoanei.*

III. Viața și sănătatea– valori personale și sociale

SUBCOMPETENȚE: *Descrierea căilor de asigurare a sănătății fizice și psihice; identificarea modalităților de păstrare a echilibrului emoțional în situații de tensiune și generatoare de stres.*

⁴⁰ http://biblionline.md/uploads/acte_normative/Educatie%20civica_Curriculum.pdf

SUGESTII CONȚINUTURI: 17. Modalități de protecție în caz de intimidare, hărțuire, umilință, șantaj.

Activități de învățare și evaluare: exerciții de comentare a unor cazuri prezentate în media (p.8-9).

Clasa a VII-a

I. Omul – ființă socială

SUBCOMPETENȚE: Modelarea comportamentelor proprii în raport cu persoane asemănătoare și diferite.

SUGESTII CONȚINUTURI: 4. Relațiile interumane temeinice. Demnitatea personală, respectarea demnității celorlalți, comunicarea asertivă – valori pentru stabilirea și menținerea relațiilor pozitive între oameni.

ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ȘI EVALUARE: studii de caz privind situații discriminatorii în bază de diferențe; exerciții practice de identificare a prejudecăților și stereotipurilor (p.9-10).

Clasa a VIII-a

IV. Dezvoltarea personală și ghidarea în carieră

SUBCOMPETENȚE: Identificarea surselor credibile de informații pentru explorarea oportunităților de carieră.

SUGESTII CONȚINUTURI: 19. Adevăr și manipulare în sursele de informații (colegi, mass-media, familia, instituții, spoturi publicitare).

Clasa a IX-a

IV. Dezvoltarea personală și ghidarea în carieră

SUBCOMPETENȚE: Modelarea comportamentelor de promovare personală.

SUGESTII CONȚINUTURI: 20 (corect 18). Comportamente de promovare personală: comunicarea asertivă, promovarea imaginii proprii, extinderea rețelei de contacte, susținerea interviului de angajare.

18 (19). Producător și consumator: aspecte legale.

Exemple de strategii care pot fi aplicate de profesor la educația civică:

- analiza unor exemple despre atitudini și comportamente civice, pornind de la sursele disponibile, mijloacele media și de la propria experiență (p.16);

Curriculum național

Ministerul Educației al Republicii Moldova
**EDUCAȚIE CIVICĂ. Curriculum pentru clasele a X-a – a XII-a,
Știința, 2010**⁴¹

IV. Competențe specifice ale disciplinei Educație civică.

1. Aplicarea achizițiilor intelectuale specifice domeniului civic pentru investigarea/aprecierea unor fapte, evenimente, procese din viața cotidiană.

Clasa a XI-a

I. Omul – ființă socială

SUBCOMPETENȚE: *promovarea acțiunilor legale de valorificare a drepturilor și intereselor personale și comunitare.*

SUGESTII CONȚINUTURI: **4. Modelul de personalitate și criteriile axiologice ale comportamentului civic.**

Activități de învățare și evaluare: discursuri publice cu referire la acțiunile legale de valorificare a drepturilor și intereselor personale și comunitare; • studii de caz (p.8);

O cercetare de referință în Republica Moldova pentru implementarea „educației pentru mass-media” la treapta învățământului primar este lucrarea Silviei Șpac *Fundamente pedagogice ale educației pentru mass-media în cadrul colaborării școală-familie (treapta învățământului primar)* (teză de doctor, cu titlu de manuscris, C.Z.U.: 37.0:659.3(043.3), IȘE, Ch., 2014, *fundamente pedagogice ale educației pentru mass-media în ...* www.cnaa.md/files/theses/2015/.../silvia_spac_thesis.p...)

Autoarea examinează și stabilește aspectul polifuncțional al posibilităților de „educație pentru mass-media” (EMM) în contextul formării reprezentărilor și convingerilor morale ale elevilor de vârstă școlară mică și a părinților; identifică condițiile educației pentru mass-media a elevilor în cadrul colaborării școală-familie; elaborează și argumentează științific fundamentele pedagogice ale „educației pentru mass-me-

⁴¹ http://edu.gov.md/sites/default/files/educatia_civica_x-xii_romana.pdf

dia” a elevilor în cadrul colaborării școală-familie la treapta învățământului primar.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în elaborarea și validarea ansamblului de instrumente pedagogice, concentrate în **Modelul pedagogic de educație pentru mass-media a elevilor de vârstă școlară mică în colaborarea școală-familie**: Ghidul practic de valorificare a EMM în colaborarea școală-familie; Curriculumul EMM destinat părinților; Matricea EMM a elevilor de vârstă școlară mică prin intermediul TV; Matricea EMM prin intermediul presei pentru copii; Matricea EMM a elevului de vârstă școlară mică prin intermediul Radioului; Harta psihopedagogică a școlarului mic; Schema Impactul mass-media asupra personalității elevului de vârstă școlară mică; Finalitățile și Programul curricular nonformal de EMM destinat elevilor și părinților (identificați/structurați indicatorii comportamentului mediatic cult – descriptorii competenței de valorificare optimă a mass-media), care pot fi aplicate în educația familiei și formarea continuă a cadrelor didactice.

Proiectele Centrului de Jurnalism Independent:

1

„Promovarea educației mediatică în rândurile cetățenilor” (martie 2014 – aprilie 2015) *cu susținerea financiară a Ambasadei Statelor Unite ale Americii în Moldova*) orientat spre tinerii consumatori de media, propunându-și să contribuie la consolidarea democrației, prin cultivarea gândirii critice în rândul tinerilor.

BENEFICIARI ai lecțiilor de „educație mediatică”, – peste 500 de elevi și studenți din 12 licee, școli și 4 universități.

INSTRUCTORI, MODERATORI în cadrul activităților: Nadine Gogu, directoare executivă CJI, Petru Macovei, director executiv API, Vasile Botnaru, directorul Biroului din Chișinău al postului de radio *Europa Liberă*, jurnalistele Diana Răilean și Liliana Barbăroșie.

2

„Consolidarea Independenței în Mediile de Comunicare din Republica Moldova”, implementat de Centrul pentru Jurnalism Independent în colaborare cu *Internews* (noiembrie 2014 – august 2015), sprijinit financiar de *Biroul pentru Democrație, Drepturile Omului și Muncă* al Departamentului de Stat American.

ACTIVITĂȚI:

a. Tabăra de „educație mediatică”, **„Filtrează Informația”** (august 2015), eveniment de networking.

BENEFICIARI: 28 de elevi cu vârste cuprinse între 14 și 19 ani și 6 profesori din localitățile Bălți, Soroca, Vulcănești, Mereni (Anenii Noi), Ștefănești (Florești) și Colibași (Cahul).

EXPERTII INVITAȚI: Diana Răilean, jurnalistă la *Radio Europa Liberă*, Viorica Meșină și Viorel Mardare, regizori la *Atelier*, Sergiu Prodan, regizor, Alina Țurcanu, editoră *Radio Europa Liberă*, Petru Macovei, director executiv API, Alina Radu, directoare a publicației „*Ziarul de Gardă*”.

SUBIECTE ABORDATE: ce este o știre obiectivă și prin ce se deosebește de una manipuloare; cum dezinformează presa și cum putem deveni consumatori media responsabili.

- b.** **Trei întâlniri pentru tineri „European Cafe”,** la care s-a discutat despre educația pentru mass-media (ce este și de ce avem nevoie de ea).

3

„Libertatea de exprimare și dezvoltarea mass-media în Europa de Est, de Sud-Est și Caucazul de Sud”, 2015, implementat cu sprijinul Deutsche Welle Akademie și finanțat de Ministerul Federal pentru Cooperare Economică și Dezvoltare din Germania.

ACTIVITĂȚI:

- a.** **Întâlnire de expertiză, iunie 2015**

PARTICIPANȚI: 22 de lectori universitari, pedagogi, specialiști în științe ale educației și experți în domeniul educației medicale, din Ucraina și Georgia.

SUBIECTE ABORDATE: importanța introducerii „educației mediatice” în sistemul de învățământ.

RECOMANDĂRI: introducerea acestui curs la nivelul învățământului primar, atunci când profesorul poate contribui substanțial la pregătirea elevilor, pentru ca în viitor aceștia să se informeze corect din mai multe surse, să distingă materialele manipuloare și să analizeze critic articolele de presă. **Importanța educației mediatice pentru elevi și studenți a fost accentuată și de faptul că aceasta încurajează spiritul civic, de identitate, dezvoltă nu doar consumatori responsabili, dar și personalități independente care pot lua propriile decizii în mod corect și conștient.**

- b.** **Elaborat de CJI Conceptul de integrare a „educației mediatice” în curricula școlară și universitară,** în baza recomandărilor înaintate de către experți și înaintat Ministerului Educației. Inițiativa a fost susținută de către Corina Fusu, ministru în exercițiu a Educației, care a declarat în cadrul Forumului Mass-media din octombrie 2015 că va propune includerea a câteva ore de „educație mediativă” la disciplina Educație Civică.

- c. Curs de formare în domeniul „educației mediatică”,** organizat de CJI (21-22 august 2015).

BENEFICIARI: 18 lectori universitari și studenți de la facultățile de jurnalism și alte specialități adiacente din țară.

SUBIECTE ABORDATE: consolidarea cunoștințelor despre mass-media (știri și manipulare); inițiere pe segmentul de livrare dinamică și interesantă a informației către public.

d. Lecții de „educație mediatică” pentru 2 auditorii

AUDITORIUL I.

BENEFICIARI: 278 de elevi din 10 gimnazii și licee din țară (mun. Bălți, s. Corlăteni (Râșcani), or. Cahul, s. Roșu (Cahul), s. Ruseștii Noi și s. Costești (Ialoveni), s. Văsieni și s. Crăsnășeni (Telenești), mun. Chișinău și s. Misovca (Ialoveni)).

SUBIECTE ABORDATE: structura știrii; alegerea surselor pentru a te informa corect; identificarea surselor credibile; care sunt instrumentele de manipulare utilizate în mass-media. „Consider această lecție ca fiind una productivă, deoarece am învățat că într-o știre trebuie să fie prezente toate părțile implicate, cu argumente pro și contra. Cred că voi reuși să disting de acum încolo știrile veridice de cele false, pentru că astăzi am realizat că nu toată informația care ni se servește „pe tavă” de către mass-media merită să fie citită”, a precizat Ecaterina Dolinschi, studentă la Colegiul de Medicină din Cahul.

MODERATORI: Oleg Danilceac, prorector, Universitatea de Stat din Cahul, Elena Cobilean, lector, Universitatea Slavonă, Petru Cosoi, reporter realitatea.md și Liubomir Guțu, student, specialitatea Jurnalism, Universitatea de Stat „Al. Russo” din Bălți, selectați după cursul de formare.

AUDITORIUL II.

BENEFICIARI: 148 de studenți de la șase universități din Chișinău (ASEM, UPS „Ion Creangă”, USM, USPEE, UCCM, Universitatea Slavonă).

SUBIECTE ABORDATE: situația actuală a mass-media; exemple de manipulare din cele șase studii de caz pe care le-au elaborat și care au evidențiat numeroase abateri ale jurnaliștilor

de la rigorile profesionale de scriere a știrilor. „Chiar dacă înainte credeam că pot deosebi un material care manipulează de unul veridic, abia acum am aflat elementele-cheie pe care trebuie să le conțină o știre pentru a informa corect. Ne aflăm în plin război informațional, de aceea astfel de activități sunt absolut necesare pentru a educa societatea”, a menționat Cristina Purice, studentă la Universitatea de Stat din Moldova.

EXPERTII MEDIA: Ion Bunduchi, Viorica Zaharia, Ion Terguță.

e. Publicarea pe site-ul media-azi.md a unui ciclu de analize, pentru promovarea online a „educației mediatică”. Scopul acestor materiale: a-i ajuta pe consumatorii de presă să înțeleagă mai bine produsele jurnalistice și să distingă materialele bazate pe fapte autentice, de cele manipulatorii, care mint sau spun adevărul doar parțial. Materialele publicate de către experți au abordat diferite subiecte frecvent întâlnite în presa autohtonă, precum manipularea, cenzura, etica și deontologia în presă, formularea titlurilor în presă etc.

f. Eveniment final pentru a identifica rezultatele proiectului și a discuta despre eventuale activități care ar continua să promoveze educația mediatică (4 decembrie 2015).

PARTICIPANȚI: echipa CJI, beneficiarii, experții, formatorii și reprezentanții DW Akademie.

CONCLUZII: „Tinerii au nevoie de „educație mediatică” de aceea această inițiativă merită a fi continuată și diversificată, pentru a ajunge la un număr cât mai mare de cetățeni, astfel încât fenomenul manipulării, atât de prezent în presa de la noi, să poată fi controlat de către consumatorii de media.”

Cursul de „Educație Mediatică”, dezvoltat și implementat de Centrul Media pentru Tineri în parteneriat cu Deutsche Welle Akademie din Germania, în perioada noiembrie-decembrie 2015, cu acordul ME

BENEFICIARI: 63 de tineri cu vârsta de 14 -20 de ani, din 4 instituții de învățământ (3 licee – Chișinău, Drochia, Cahul și Colegiul Pedagogic „Alexe Mateevici” din Chișinău).

SUBIECTE ABORDATE:

1. Etica vs profilul jurnalistului
2. Puterea imaginii
3. Social Media
4. Rețelele sociale: Privat or Public
5. Manipularea în Mass Media

„Educația Mediatică” a fost promovată și în cadrul emisiunii „Abraziv”, difuzată de TV Moldova1 în 2015. În cele 10 ediții, 31 de tineri reporteri au realizat 50 de reportaje despre tineri într-un cadru etic și deontologic meseriei de jurnalist. *Prin intermediul programului TV, reporterii au avut ocazia să-și exprime dorințele, să-și ceară drepturile, să vorbească despre problemele lor și ale prietenilor lor, devenind activi social.*

Canal YouTube Abraziv:

https://www.youtube.com/channel/UCbELJB42uXr_SmoUSfx6N3Q

Ministerul Educației, în persoana ministrei Corina Fusu, a anunțat la primul Forum Mass-media, care a avut loc în perioada 27-28 octombrie 2015 la Chișinău, că își propune să includă câteva ore de „educație mediatică” în disciplina Educație Civică.

CONCEPTUL DE INTEGRARE A „EDUCAȚIEI MEDIATICE”, ÎN CURRICULA

ȘCOLARĂ ȘI UNIVERSITARĂ, elaborat de CJII în baza recomandărilor elaborate de către experți și prezentate Ministerului Educației, a fost susținut de către Corina Fusu: ”Inițiativa este una importantă pentru ca micii noștri cetățeni, de la o vârstă fragedă, să se poată descurca în multitudinea de informație care cade în capul lor. Trebuie să știi să distingi caracterul informației, sursa informației, ce înseamnă acest punct de vedere, să-ți dezvolți o atitudine critică față de ceea ce vezi, auzi și citești. Asta îmi propun în dimensiunea libertății de exprimare și a unei gândiri libere să fac ca ministru al Educației”⁴², a declarat Corina Fusu.

42 (video) Inițiativa inedită a Corinei Fusu. Elevii ar putea studia ... politik.md/articles/...a-corinei-fusu... educatia-mediatica/34665/

Recomandări privind oportunitatea introducerii educației media în curriculum-urile existente

Misiunea educativă a scolii

Media reprezintă un vast *sistem tehnologic* și, în această calitate, face parte din mediul nostru de fiecare zi, alfabetizarea/educația media devenind astfel o necesitate imperioasă. În același timp, media înseamnă și o propunere, o proiecție a unui univers de *valori*, un catalizator de informație de diferite genuri, care nu întotdeauna este bună pentru cel ce o consumă.

Studiile consultate relevă faptul că alegerea programelor, informațiilor de către elevi se face, de regulă, în mod întâmplător fără o orientare din partea părinților sau a profesorilor. Prin canalele sale, media poate fi o „armă cu două tăișuri”:

- a)* Ca factor de progres, influența sa se reflectă în ridicarea calității și standardelor culturale și sociale ale vieții.
- b)* Ca mijloc de dominare și manipulare⁴³, nu face decât să uniformizeze sau să diminueze răspunsul publicului la marile provocări ale realității de zi cu zi. În absența unei educații media ca sursă de autoeducare, fără o interpretare „obiectivă” a percepției critice a media, aceste tehnologii nu vor face parte din potențialul vieții, ci din rutina acesteia.

Pe scurt, mass-media poate avea impact atât pozitiv, cât și negativ asupra individului, în funcție de alegerea sa. Cu cât persoana deține un control mai mare asupra informației pe care o primește, cu atât impactul mass-mediei asupra sa va fi mai puțin negativ.

Școala trebuie să răspundă acestei provocări, asumându-și în mod ferm:

- 1.** misiunea educativă, de a transmite mesaje, a se concentra pe furnizarea instrumentelor culturale necesare elaborării de către elev a propriei sale etici. Fără competența axio-

⁴³ *Mass-media și influența lor.* www.e-scoala.ro/comunicare/mass-media.html; Noelle-Neumann E. *Spirala tăcerii. Opinia publică – înțelesul nostru social. Teorii privind influența mass-mediei* ro.wikipedia.org/miki/mass-media; Crișan C., Danciu L. *Manipularea opiniei publice prin TV.* Cluj-Napoca: Dacia, 2000, p. 17-51.

logică nu există însă posibilitatea de fixare a competenței media⁴⁴. Dobândirea competenței media este posibilă prin maximizarea implicațiilor educaționale ale receptării mediatice și comunicarea didactică despre mass-media;

2. promovarea unei instruirii analitice și sistematice, centrată pe valorile existenței autentice, fapt care presupune să se ocupe nu numai de informare, ci și de formarea viitorilor cetățeni, capabili de autoeducație, de comunicarea reală și comuniunea socială.

Literatura de specialitate la care am făcut trimitere până acum delimitează între **educația prin și pentru mass-media**.

Educația prin mass-media poate fi înțeleasă în sens restrâns, ca reprezentând emisiuni, articole, rubrici educative, care au proiectat această finalitate în mod explicit, de exemplu, emisiunile pentru învățământul la distanță, lecțiile de limbi străine ș.a. Ele se pot încadra la educația nonformală și informală⁴⁵. În sens extins, aceasta include produsele media ce promovează practici socioculturale pozitive, modele de gândire, acțiune și comportament constructiv.

Realizarea unei educații mai bune prin mass-media este/ poate fi facilitată și de:

- promovarea valorilor autentice de către profesioniști;
- aplicarea deontologiei profesionale, adoptarea de reglementări privind difuzarea produselor cu influență negativă asupra copiilor și a tinerilor;
- reducerea condiționării datorată intereselor comerciale, prin promovarea televiziunilor necomerciale;
- formarea și perfecționarea jurnaliștilor; păstrarea legăturii cu Centrul Independent de Jurnalism, cu învățământul superior de specialitate;
- programe educative atractive, asemănătoare cu inițierea muzicală făcută de Leonard Bernstein;
- explicarea și comentarea produselor media de către un specialist în domeniu;
- „reinventarea mass-media”.

44 Facem referință la Toma, Mircea (coord.): *Competența în mass-media. Manual pentru liceu – curs opțional*. București: Humanitas Educațional, 2004; Buteanu I., Chirițescu D., Ficeac B. et. al. *Mass-media. Manual pentru liceu*. București, 2000, p. 6-24.

45 A se vedea Bunescu Gh., Negreanu El. *Educația informală și mass-media*. București, 2005.

În opinia dr. hab. Georgeta Stepanov, Decana facultății Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM, acest registru poate fi completat și prin:

- *mărirea numărului de produse mediatice specializate, dedicate copiilor, adolescenților, tinerilor (în special, la posturile TV și Radio publice);*
- *promovarea mai frecventă a practicilor pozitive în care sunt implicate aceste categorii de vârstă;*
- *extinderea diapazonului tematic al materialelor jurnalistice pentru/despre copii, adolescenți, tineri.*

Educația pentru mass-media, în sens restrâns, se referă la pregătirea tinerilor pentru a lucra în domeniul mass-mediei sau pentru a înțelege tehnicile de elaborare a produselor din mass-media. Sensul larg este acela de *educație pentru a înțelege și a utiliza rațional mass-media* și se referă la procesul de accesare, analizare, evaluare și creare a mesajelor într-o varietate de moduri, genuri și forme mediatice. Folosește un model instrucțional bazat pe cercetare, care încurajează oamenii să pună întrebări în legătură cu ceea ce urmăresc la televizor, citesc sau ascultă. Educația pentru mass-media urmărește dezvoltarea unei culturi media și furnizează oamenilor unelte/instrumente prin care:

- să analizeze în mod critic mesaje;
- să detecteze propaganda, cenzura sau discriminarea (inclusiv motivațiile acestor acțiuni) din știri sau alt gen de programe publice;
- să înțeleagă modul în care anumite trăsături structurale, cum ar fi distribuția mijloacelor de producție și modelul de finanțare – pot să afecteze informația prezentată.

Cultura media este o extensie a culturii generale. Transformând procesul de consumare a mesajelor media într-o activitate critică și activă, elevul de astăzi – cetățeanul de mâine conștientizează mai bine potențialul de manipulare al mass-mediei (mai ales prin publicitate și tehnici asociate relațiilor publice) și de asemenea este asigurată o mai bună percepție și înțelegere a rolurilor pe care mass-media și media participativă le joacă în construirea unei viziuni a realității.

Realizarea unei educații mai bune pentru mass-media este/ poate fi facilitată și prin:

- *consum cultural de calitate, variat și compensatoriu față de ceea ce oferă mass-media; prevenirea uniformizării și a dependenței de anumite canale mass-media. Redesco-*

- perirea lecturii, îndrumarea către produse artistice care să cultive și compasiunea, solidaritatea umana, empatia;
- activități organizate în școală împreună cu specialiști din mass-media și din învățământul superior de specialitate;
 - unitatea factorilor răspunzători de educația tinerilor – familie, școală, biserică, ONG-uri pentru tineri -, pentru o implicare concertată în luarea de atitudine față de nocivitatea unor emisiuni, publicații, față de limbajul incorect, vulgar, denigrator;
 - utilizarea de către profesori a canalelor mass-media pentru a forma spiritul critic cu privire la mass-media;
 - lecturarea critică a presei. Acest exercițiu oferă posibilitatea ca elevii împreună cu cadrul didactic să exerseze pentru a identifica și a analiza critic, pe de o parte, impactul și efectele problemelor abordate în presă, iar, pe de altă parte, calitatea materialelor de presă: unghiul de abordare, limbajul, gradul de echidistanță a jurnalistului etc.;
 - introducerea în curriculum-ul școlar a unor discipline opționale/module care să trateze fenomenul mass-media și pregătirea adecvată a cadrelor didactice în acest sens.

Studiul aspectului deontologic și valoric de explorare a mijloacelor mediatice a permis să delimităm două axe în pregătirea și educația media a individului:

1. educația pentru un contact optim cu mass-media pentru a recepționa / a privi asculta, citi; a se informa și a asimila activ, creator și adecvat vârstei conținutul mesajelor mediatice;
2. capacitatea și competența pentru utilizarea mass-mediei în contextul efortului de autoeducație și educație permanentă/pe tot parcursul vieții.

Propuneri care pot să contribuie la conștientizarea rolului mass-media în educația formală, informală și la implicarea scolii, familiei, altor instituții de socializare în educația media

„Competențele media nu ar trebui să fie percepute doar ca o chestiune pur cognitiv și rațională; ele implică totodată emoții, distracție și apreciere culturală”.

prof. David Buckingham, membru de onoare al
Mediawise Society

I. La nivel curricular

„În plan pedagogic, comunicarea prin mass-media are ca obiectiv general optimizarea efectelor formative necesare pentru stimularea dezvoltării personalității elevilor, studenților etc. În esență, afirmă Sorin Cristea, este vorba, despre integrarea acestor noi mijloace de informare, tot mai perfecționate tehnologic, în structura de proiectare și realizare a comunicării pedagogice... Educația prin/pentru mass-media este o parte a educației pentru comunicare, o resursă tehnologică și socială necesară pentru perfecționarea continuă a acesteia.”⁴⁶

În continuarea investigației realizate la acest subiect, profesoara Silvia Șpac conchide: „Educația pentru mass-media reprezintă dimensiunea care poate fi asociată, absolut, la toate conținuturile generale ale educației (morală, intelectuală, tehnologică, estetică și psihofizică), inclusiv poate fi valorificată în contextul formal, nonformal, informal al procesului educațional și prin intermediul colaborării școală-familie, ca factor eficient de întemeiere și realizare a unui parteneriat educațional stabil.”⁴⁷

⁴⁶ Cristea S. *Educația pentru mass-media și comunicare*, Rubrica „Dicționar”, în *Revista de teorie și practică educațională a Centrului Educațional “PRO DIDACTICA”*, Nr. 2 (24), 2004, p.68

⁴⁷ Șpac Silvia, *Fundamente pedagogice ale educației pentru mass-media în cadrul colaborării școală-familie (treapta învățământului primar)*, teză de doctor, Cu titlu de manuscris, C.Z.U.: 37.0:659.3(043.3), IȘE, Ch., 2014, p. 130, fundamente pedagogice ale educației pentru mass-media în ... www.cnaa.md/files/theses/2015/.../silvia_spac_thesis.p...

Or, prin proiectarea – desfășurarea – monitorizarea educației media, educația se completează și se apropie într-o măsură mai mare de necesitățile societății și ale individului. Mai mult decât atât, *mass-media trebuie să devină o resursă în predare pentru curriculumul centrat pe elev.*

Profesorul trebuie să cunoască bine ce și cum gândește elevul, care este modul în care acesta își construiește propria „epistemologie”. Multe din ideile, reprezentările, atitudinile elevului sunt preluate din mozaicul producțiilor media. Aici se întrevede – cum au subliniat Masterman și Mariet⁴⁸ – cea mai substanțială utilizare a mass-media în instruire, dar o utilizare filtrată, corectivă, realizată într-un mod care să-i atragă pe elevi la dezbateri și reflecție.

Prin utilizare „corectivă” nu avem în vedere critica mass-media ca scop în sine, ci proiectarea unor activități de învățare care să asigure educația pentru utilizarea rațională a mass-media de către elevi. Activități prin intermediul cărora elevii să învețe să discearnă ce influență au formele simbolice media asupra conținuturilor corespunzătoare acestora și, prin aceasta, să observe cum au devenit reprezentările mediatică forme „naturale”, comune ale modului lor de percepție și gândire.

Așadar, implementarea educației media poate fi realizată, așa cum demonstrează practicile altor țări, dar și realitățile noastre educaționale și culturale, prin următoarele modalități:

1. Curriculum-ul prin infuzie – obiectivul *formarea competenței media* (media literacy, definite de Comisia Europeană prin capacitatea de acces, de analiză și de adoptare a unei gândiri și atitudini critice față de mass-media și capacitatea de a folosi sunete și imagini pentru a comunica în diferite contexte) să fie urmărit ori de câte ori este cazul/ posibil:

- aria „limba și comunicare”: accent pe descifrarea mesajului audiovizual, lectura imaginii, modalități de reprezentare a realității;
- aria „om și societate”: media considerată ca resursă în stare să crească motivația și înțelegerea celor învățate; explorarea unor perspective istorice și politice pe care media le ignora.

48 Masterman Len, Mariet François. *Media Education in 1990's Europe. A Teacher's Guide.* Council of Europe Press, 1994.

2. **Modul** în cadrul disciplinei educație civică (al educației pentru cetățenie democratică, al educației pentru drepturile omului și drepturile copilului) – de experimentat concomitent sau într-o fază ulterioară curriculum-ului prin infuzie.
3. **Disciplină opțională în cadrul curriculum-ului la decizia școlii.**

II. Colaborare, parteneriat între școală și instituții, specialiști media

III. Dialog părinți-școală

Dialogul realizat printr-un cadru didactic care a urmat cursuri de specialitate și care este desemnat să elaboreze un cadru de colaborare între familie și școală, să conceapă strategii de implicare a părinților în educația media a elevilor, plecând de la nivelul învățământului primar și chiar pre-primar.

Modelul pedagogic de educație pentru mass-media a elevilor de latreapta învățământului primar în colaborarea școală – familie, elaborat deja de profesoara Silvia Șpac,⁴⁹ recomandăm să fie implementat în activitatea educațională a școlii cu părinții și alți agenți comunitari, inclusiv să fie asigurată studierea acestuia în procesul formării inițiale și continue a cadrelor didactice.

Adițional demersului instructiv-educativ al școlii și al altor instituții de socializare se impune:

IV. Predarea unei discipline (opțional)

Educația și mass-media sau a unui modul ***Educația pentru comunicare și mass-media la formarea inițială a specialiștilor*** (licență sau masterat) din universitățile cu profil pedagogic, precum și la facultățile de Jurnalism, Psihologie și Științe ale Educației.

49 Ibidem, p.130

Cursul/modulul să propună o reflecție critică asupra educației formale și căutarea unor soluții pedagogice adecvate în condițiile în care media are deja o influență majoră asupra tinerilor, iar această influență scapă total școlii.

V. Includerea educației pentru mass-media în modulul „noilor educații” sau într-un modul separat în formarea continuă a cadrelor didactice.

VI. Sistem de protecție a consumatorului minor de media

Așa cum s-a subliniat și în Raportul atelierului de lucru „Cum protejăm telespectatorii minori” (7 mai 2004), este de dorit un efort concertat și de durată pentru a pune bazele unui sistem de protecție a consumatorului minor de mass-media, care să se sprijine pe colaborarea între diverse instituții ale statului (CCA, ME, Parlament etc.), între părinți și ONG-uri media.

VII. Demararea și intensificarea unor activități coerente de educație nonformală, de petrecere a timpului liber.

VIII. Lectura și motivația pentru aceasta

Mass-media tradiționale și noile media au partea lor de contribuție la scăderea interesului general pentru lectură. Mai mult decât îndemnul la „plăcerea lecturii”, trebuie continuată și susținută campania națională în favoarea cărții și a lecturii, inițiată acum 3 ani, pe baza unui alt proiect la care să colaboreze Ministerul Educației, Ministerul Culturii și Uniunea Scriitorilor.

Centrul pentru Jurnalism Independent

Str. Sciusev 53, Chișinău, MD-2012

Tel. : (022) 234 236, 213 652

Web – www.media-azi.md, www.scoaladejurnalism.md